

ADNAN BUSULADŽIĆ

Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine i njegovo ponovno otvaranje u jesen 2015. godine – jedno svjedočenje

Nakon tri godine od njegovog prisilnog zatvaranja, Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine je ponovo otvoren za javnost 15. 09. 2015. godine. Razlozi njegovog zatvaranja i ponovnog otvaranja mogu se jedino promatrati u kontekstu rješavanja pravnog statusa i s tim u vezi primarno njegovog kontinuiranog i dostatnog finansiranja.

Davne 1888. godine, nakon provedene aktivnosti Muzejskog društva iz Sarajeva, Zemaljska vlada Bosne i Hercegovine 1. februara iste godine osniva Zemaljski muzej, kao samostalnu državnu ustanovu. Takav državni status podrazumijevao je obezbjeđenje materijalnih i drugih pretpostavki za njegov uspješan rad. Cilj osnivanja Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine je bio naučno istraživanje kulturno – historijskog i prirodnog naslijeđa i njegova zaštita.

Odobrenom Odlukom carskog i kraljevskog zajedničkog Ministarstva finansija za stvari Bosne i Hercegovine 14. 03. 1913, godine (br. 2683/B.H) Muzeju je stavljeno u zadaću da “obuhvata sve zbirke koje služe za naučno proučavanje zemlje” čime je potvrđen državotvorni status institucije.

Ovakav status institucija zadržava i u narednom periodu, donošenjem različitih zakonskih rješenja koji su bili u najbližoj korelaciji i sa Ustavom Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine (član 75). Niz vrlo konkretnih zakonskih rješenja koja su donešena tokom 60-tih, 70-tih i 80-tih godina samo su potvrđivali i precizirali rad i značaj najstarije naučne i kulturne institucije zapadnog tipa u našoj zemlji. Dovoljno je napomenuti “Uredbu o organizaciji i radu Zemaljskog muzeja” objavljenoj u Službenom listu Narodne Republike Bosne i Hercegovine 15/58, “Zakon o Zemaljskom muzeju Bosne i Hercegovine” objavljen u Službenom listu Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine 9/67, “Zakon o muzejskoj djelatnosti iz 1976. godine”, te “Zakon o Zemaljskom muzeju Bosne i Hercegovine” koji je objavljen u Službenom listu Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine 20/77. Navedena zakonska rješenja su uvijek bez izuzetka potvrđivala značaj i kontinuitet državotvorne ustanove, dajući pri tome puni zakonski kapacitet za djelovanje ove ustanove na području cijele Bosne i Hercegovine.

U sklopu novih trendova u naučnoj organizaciji, na temelju “Zakona o naučno-istraživačkoj djelatnosti” koji je objavljen u Službenom listu Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine 38/90, Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine je upisan u evidenciju naučnih ustanova kod ondašnjeg republičkog ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta (04-692-57/91) i to kao druga institucija koja je zavedena u ovu matičnu evidenciju.

Kontinuitet propisa i zakona je potvrđen i “Uredbom sa zakonskom snagom o muzejskoj djelatnosti” koji je objavljen u Službenom listu Republike Bosne i Hercegovine 13/93, a koji je kasnije potvrđen kao zakon.

Problemi pravne naravi nastupaju potpisivanjem Dejtonskog mirovnog ugovora i stupanjem na snagu Dejtonskog ustava, kojim su se definirale ovlasti, zakonska rješenja i način funkcioniranja države i njenih institucija.

Prema navedenom dokumentu “kultura pripada izvornoj nadležnosti entiteta”. U isto vrijeme vezano za aneks II u tački 2, stoji odredba “svi zakoni, propisi i sudski poslovnici koji su na snazi na teritoriji Bosne i Hercegovine u trenutku kada Ustav stupi na snagu, ostat će na snazi dok drugačije ne odredi nadležni organ uprave Bosne i Hercegovine”. U tački 4 istog aneksa se navodi “...svi zakoni, organi vlasti i institucije i druga tijela Bosne i Hercegovine će funkcionirati u skladu sa važećim propisima dok se ne odredi drugačije...”. Kako nikada u organima zakonodavne i izvršne vlasti nije došlo do donošenja bilo kakvog akta i zakonskog rješenja o promjeni državnog karaktera Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine, te kako dosadašnji osnivač Bosna i Hercegovina nije prenijela svoje pravo na drugu razinu vlasti, institucija je ostala u potpunom pravnom i finansijskom vakumu, pravno formalno ostajući osnivačem u vidu Vijeća Ministara BiH, a u ime Parlamenta BiH.

Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine je 2001. godine pokrenuo zvanični zahtjev za reguliranje statusa pred nadležnim tijelima Vijeća Ministara Bosne i Hercegovine kao osnivača, ali zahtjev iz političkih razloga i permanentnih blokada do danas nije uzet u razmatranje.

I pored navedenog pravnog statusa, Muzej nastavlja sa radom u otežanim okolnostima, a brigu o osnovnim finansijskim potrebama preuzima na sebe Kanton Sarajevo u potpunosti do 2003. godine, kada finansiranje gotovo u cijelosti preuzima i stvarno nadležno Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine. Ovakav sistem finansiranja ostaje u funkciji sve do 2011. godine kada ne usvajanjem budžeta, institucija ostaje bez sredstava za redovnu djelatnost. Stanje kulminira kada vrlo osmišljenom strategijom tadašnji Ministar u Ministarstvu civilnih poslova Bosne i Hercegovine u punoj saradnji sa zamjenicom ministra donosi odluku da se sredstva u iznosu od 850.000,00 KM za plaće i režije, brutalno smanje na teoretski maksimalni iznos od 350.000,00 KM, koji niko nikada nije dobio, za projekte (obnova, realizacija izložbi, izdavačka djelatnost, naučno-terenska istraživanja i slično).

Posebna stavka ugovora se odnosila na činjenicu da se sredstva ne mogu isplaćivati na plaće i režije. Uz činjenicu permanentnog smanjivanja novčanih iznosa od Kantona Sarajevo koji je iznosio 450.000,00 KM, a smanjen do 134.000,00 KM, te ogromno smanjenje sredstava po različitim ugovorima sa federalnom razinom vlasti, dalji normalan rad i funkcioniranje su dovedeni do apsurd.

Nakon više desetina upućenih zvaničnih akata i upozorenja, Gradskom Vijeću i Upravi grada Sarajeva, Vladi Kantona Sarajevo, Skupštini Kantona Sarajevo, Vladi Federacije BiH, oba doma Parlamenta Federacije BiH, Predsjedništvu Bosne i Hercegovine, Vijeću Ministara Bosne i Hercegovine, Ministarstvu civilnih poslova Bosne i Hercegovine, oba doma Parlamenta Bosne i Hercegovine, OHR-u, članicama PIK-a, predsjednicima stranaka SDA, SDP, SBB, DF, HDZ BIH, HDZ 1990, SDS, SNSD, te više desetina zvaničnih sastanaka sa predstavnicima izvršne, zakonodavne vlasti i političkih stranaka na svim razinama rezultat je bio poražavajući. Vrlo brzo kako je medijski i pritisak javnosti jačao sve više je dolazila do izražaja činjenica da su blage reakcije zvaničnika bile samo u cilju amortiziranja javnosti. Kada je Muzej bio u gubitku od 500.000,00 KM, Vlada Federacije BiH je obezbijedila 50.000,00 KM. Kada se dug popeo na 1.000.000,00 KM sa iste adrese je obezbjeđeno 100.000,00 KM.

Nakon godinu dana besplatnog rada, uvidjevši da rješenje nije na pomolu, svi uposlenici, izuzev jedne uposlenice, potpisali su saglasnost da se Zemaljski muzej BiH zatvori za javnost, te da se radi ukazivanja na problem, stave daske na ulazna vrata. Dana 4. 10. 2012. godine uz praćenje mnogobrojnih medija institucija je zatvorena. Otpočela je dugotrajna pravna i politička bitka za rješavanje problema. Uprava Muzeja je odmah po zatvaranju pokrenula tužbu pred nadležnim sudovima protiv Vijeća Ministara BiH, Vlade Federacije BiH i Vlade Kantona Sarajevo, radi ne preuzimanja osnivačkih prava i s tim u vezi svih finansijskih potraživanja. Sud Bosne i Hercegovine se vrlo brzo proglasio nenadležnim, te tužbu protiv Vijeća Ministara BiH predao na nadležno postupanje pred Općinskim sudom u Sarajevu. Općinski sud u Sarajevu nakon gotovo 2 godine, 2014. godine, je donio presudu kojom odbija tužbu Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine, skandalozno se pozivajući na zakonsku odredbu koja je stavljena van snage još 1999 godine, dakle prije više od jedne decenije!!!???? Uprava Muzeja je pokrenula žalbu pred Kantonalnim sudom u Sarajevu gdje se predmet i dalje nalazi.

Paralelno je pokrenut sudski proces i protiv Kantona Sarajevo i Federacije BiH pred istim općinskim sudom u Sarajevu, radi istog problema. Ovaj predmet je još na općinskom sudu.

Cijelo vrijeme kako je Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine zatvoren, odnos vlasti i nosilaca, posebno izvršnih funkcija je ostao dvoličan, uz verbalnu podršku, koju niti u jednom segmentu nije pratila konkretna aktivnost, niti na jednom polju.

Uposlenici su dežurali, držali stanje pod kontrolom, preživljavali lične, porodične i zdravstvene probleme. Nekoliko uposlenika u tom periodu i umire. Muzej postaje zaboravljen od svih!!!!!!!!!!!! O kakvom stanju duha i potpunoj pravnoj anarhiji se radilo dovoljno govori i podatak, da je nakon upućivanja zvaničnog akta Ministarstvu unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo, Ministarstvu unutrašnjih poslova Federacije BiH, Ministarstvu sigurnosti BiH i SIPI, sa zahtjevom da fizički preuzmu ključeve i čuvanje institucije, isti se nisu očitovali. Jedino je SIPA poslala zvanični dokument da nije nadležna za takvu vrstu poslova.

Kako se počelo primicati vrijeme općih izbora, tako postupno, prvo verbalno, pa preko medija, pa onda i putem nelegalnih i nasilnih postupaka počinju brutalni pritisci za ponovno otvaranje Muzeja, a da se pri tom niti jedan problem ne riješi. Praktično inicijatori ovog "koncepta" su imali namjeru da uposlenici bukvalno rade besplatno, eventualno da nakon tri godine bez plaće, dobiju 2 do 3 plaće i da po inerciji nastave raditi besplatno. Cilj je bio, na primitivan način prevariti javnost, otvoriti instituciju, maksimalno medijski zloupotrijebiti ove okolnosti, dok izbori ne prođu. Ovo je i potvrđeno javno datom izjavom tadašnjeg ministra Salmira Kaplana, koji je na konkretno pitanje na TV Face "šta namjerava kada podjeli 3 plaće uposlenicima Muzeja?" odgovara citat "Pa zatvorite se opet".

Kada je kolektiv Muzeja i tadašnja Uprava ostala na stanovištu da na ovo ne pristane, krenula su javna, medijska linčovanja, prijetnje zatvorom, zatvorskim rešetkama, optužbama da smo teroristi, da smo grupa bandita, koja drži instituciju taocima. Pokrenuti su institucionalni pritisci preko tužilaštava, inspekcija, a sve u cilju da Muzej počne raditi besplatno, ili u najmanju ruku da se barem skinu daske dok prođu izbori. Imenovan je protivzakonski, nelegalni "Upravni odbor" od Vlade Federacije BiH, a da ista nije preuzela niti osnivačka prava, niti finansijske obaveze prema instituciji. Uloga takvog "Upravnog odbora" kao i njegov sastav je bila "kao da se kokošinjac dadne lisici na čuvanje". Nakon pismenog upozorenja tadašnjem federalnom premijeru da beskrupulozno krši sve zakonske norme i propise, te Ustav, isti se oglašuje, čak ponovo potvrđuje kriminalno imenovanje. Uprava Muzeja pokreće novu tužbu pred nadležnim sudom. Sud šalje upit Vladi Federacije BiH sa samo jednim pitanjem "da li imaju namjeru preuzeti pravnu i finansijsku obavezu prema Muzeju?". Vlada Federacije BiH šalje očekivano negativan odgovor, što je ujedno bio i kraj tragikomičnog igrokaza oko "imenovanja privremenog Upravnog odbora".

Istovremeno kvazikulturni djelatnici koji su izdašno finansirani od strane političkih centara moći, te koji su bili u obavezi pomagati vlastima kreću u medijsku harangu sa "tezama" o "projektima, menadžerima, tržišnom poslovanju Muzeja, nesposobnosti Uprave Muzeja, nelegalnom rukovodstvu institucije i slično". Na sve ove optužbe Uprava Muzeja je u nekoliko navrata javno reagirala i imenom i prezimenom prozvala pojedince odgovorne za širenje neistina. Naravno nikada nikakve reakcije

nije bilo. Jedina reakcija je zabilježena, kada je nakon velikog novinskog naslova “Sve laži Salmira Kaplana” objavljenog u dnevnim novinama “Oslobođenje”, organizirana i za tu svrhu poslana grupa ušla u muzejski vrt čupajući i lomeći sve pred sobom, dok muzejska čuvarska služba nije reagirala, nakon čega su stranački aktivisti pobjegli iz muzejskih prostora. Nelegalni “Upravni odbor” postaje daleka prošlost.

Odmah nakon izbora, tenzije su se počele smirivati, a na čelo resora zaduženih za nauku i kulturu dolaze ljudi poštenih i iskrenih namjera. Među njima posebno se isticao ministar Adil Osmanović u Ministarstvu civilnih poslova BiH, koji započinje veliku pravnu, političku i finansijsku borbu za tek otpočinjanje rješavanja nagomilanih problema u vezi normalnog funkcioniranja Zemaljskog muzeja BiH. Paralelno sa ovim problemom otpočinju i aktivnosti nevladine organizacije “Akcija” pod naslovom “Ja sam Muzej”, kojom šira domaća javnost daje podršku i fokus našoj instituciji. Uz koordinaciju ministra Osmanovića, u cijeli proces se uključuje Vlada Kantona Sarajevo, premijer Elmedin Konaković, tadašnji ministar Samer Rešidat, Vlada Federacije BiH, premijer Fadil Novalić, ministrica Elvira Dilberović, predsjedavajući Vijeća Ministara BiH Denis Zvizdić i mnogi drugi. Značajnu pozitivnu ulogu ima i novoimenovana ambasadorica SAD-a, gospođa Maureen Cormack, koja koordinira i razgovara sa domaćim vlastima, ali i obezbjeđuje značajna sredstva za infrastrukturne radove i rekonstrukciju Muzeja.

Sve razine vlasti obezbjeđuju sredstva za redovno finansiranje institucije u 2015. godini. Tako Vijeće Ministara BiH iz budžetskih rezervi uplaćuje 575.000,00 KM, Vlada Kantona Sarajevo 134.000,00 KM, Vlada FBiH 600.000,00 KM (300.000,00 KM iz 2014. godine i 300.000,00 KM iz 2015. godine). UNESCO obećava 120.000,00 KM što je ukupno iznosilo 1.430.000,00 KM za redovnu djelatnost.

Na dan otvaranja potpisan je i Memorandum između Ministarstva civilnih poslova BiH, Vlada Kantona Sarajevo, Tuzlanskog kantona, ZE-DO Kantona, Bosphanskopodrinjskog kantona, općina Stari Grad, Centar, Novo Sarajevo, Novi Grad, Ilijaš, Ilidža, Hadžići, Vogošća, Sapna, Goražde, Teočak, Tuzla, Zenica, Kakanj, Visoko, Tešanj, Živinice, Travnik, Lukavac, Banovići i mnogi drugi. Ovim sporazumom je dogovorena obaveza obezbjeđenja sredstava za pokrivanje nastalog duga i ujedno finansiranja redovne djelatnosti. Cilj ovih aktivnosti je pozitivno poslovanje Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine do kraja 2018. godine.

Ministarstvo civilnih poslova BiH, imenuje vrlo reprezentativan Upravni i Nadzorni odbor, koji pokreću također mnogobrojne aktivnosti, usvajaju ostavku dotadašnjeg direktora, imenuju vršioca dužnosti direktora, imenuju novo Naučno vijeće Muzeja, usvajaju planove rada, izvještaje i različite druge neophodne podzakonske akte, rješenja i odluke. Prilikom imenovanja organa uprave resorno Ministarstvo civilnih poslova BiH vodi računa o reprezentativnosti i kompetentnosti članova. Tako

su u Upravnom i Nadzornom odboru imenovani ugledni poslovni ljudi, istaknuti naučni, kulturni i stručnjaci za turizam, finansijski i pravni eksperti, koji će svojim kompetencijama uveliko pomoći radu Muzeja.

Institucija trenutno radi u punom kapacitetu, mada je kadrovski u velikoj mjeri devastirana, ljudi primaju plaću retroaktivno za mjesec u 2012. godini, planiraju se mnogobrojni kulturni i naučni projekti. Organiziraju se promocije, tematske i stalne izložbe, priprema se početak velike rekonstrukcije, ali je i dalje ostala velika pravna i finansijska neizvjesnost...